قەدری خۆڵ بگرن!.. فازیل شەوڕۆ

(إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ اللَّهِ كَمَثَلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِن تُرَابٍ)
صدق الله العظيم

لەو هەسارە بەسنوورە و لەناو ئەو هەزاران هەزار پێکهاتە و توخم و گەردیلانەی دەووری ئێمەیان داوە و لە گەڕیاندا دەژین، قەت هیچ توخم و پێکهاتەیەکی ماددی وەکو خۆڵ و خاک، دووانە و هاوتا و هاوسەنگی بوونی مرۆڤ نیین. دەکرێ بڵێین مرۆڤ و بوون یەکسانن یان هاوتەریبن بە خۆڵ و خاک. با بە تێڕامانە قوولەکانی جیهانە ڕوحییانەکانەی پەیوەست بە (خۆڵ و مرۆڤ)ەوە سەرقاڵتان نەکەم ـــ کە چەندان کتێبێکی مەزن و پیرۆز و قورسیان لەسەر نووسراوە. با لەوش گەڕێین کە زانست دەڵێ:" جەستەی مرۆڤ نزیکەی ٦٠٪ ئاوە و هایدرۆجین تەنها ١١٪ی ئەو بارستە ئاوە پێکدەهێنێت. هەرچەندە ئاو بە هەر ئۆکسجینێک لە دوو ئەتۆمی هایدرۆجین پێکدێت، بەڵام هایدرۆجین بارستەی زۆر کەمتری هەیە. دەتوانین بڵێین کە ٩٣%ی بارستەی ناو جەستەمان تۆزی ئەستێرەیە."

تۆ وەرە، سەرنجێکی سەرپێی لەم خاڵانەدا بدە:
یەک: لەو ساتە وەختەی، مرۆڤ دێتە دونیا، تا گەڕانەوەی بە باوەشی خۆڵ، نەک هەر لەسەر ئەو خۆڵەیە (خاکەیە)، بەڵکو زۆر کەم بە میللیمیش لەو خۆڵە دووردەکەوێتەوە یان لێی جیا دەبێتەوە. هەمیشە پێیەکانمان، یان تەواوی جەستەمان لەسەر ئەو خاکەیە. ئەو کاتە هەست بە خۆشی ناو خۆڵ یان سەر خاک دەکەیت، کە بە چوار پێنج سەعاتێک لە ئاسماندا، لە نێو فڕۆکەیەکدا، دەفڕێت. واتا ئەو ساتانەی قاچەکانت لەسەر زەوی نیین. چەندە حەز بەوە دەکەی قاچە گەد و گەج و تۆزیووەکانت بخەیتە سەر شتێک، نەرم و نیانی و تام و بۆن و بەرامەی لە خاك بچێ. هەست بە چ خۆشییەک دەکەیت کە لە فڕۆکە دادەبەزیت و قاچەکانت دیسان زەوی ماچ دەکەنەوە. هەر ئەو کەسانەی چەند شەو و ڕۆژێک بەسەر دەریادا دەمینێنەوە، دەزانن، دوورکەوتنەوە لە خاک و خۆڵ چەند هەستێکی ناخۆشە. سەرەسووڕەی و گێژخوولکە وتەکچوون و هێڵنج و کەژبوون بە شەپۆل و دابەز و هەڵبەزی کەشتی و پاپۆڕەکان، وات لێدەکەن دوعا دوعات بە ساتێک زووتر بگەڕێیتەوە سەر زەوییەکە ـــ من بەخۆم لە گەشتێکی دەریایی

پێنج شەش ڕۆژە، کە لە کەشتییەکە دابەزیم لە هەشخەم چووم. قەت هیچ شتێک وەک خۆڵ نەرم و نیانی و خۆشی و ئارامیی بە مرۆڤ نابەخشی، چ ئەوکاتەی بەسەر زەویدا دەڕوا، چ ئەو کاتەی لەسەریدا ڕادەکشێ. تەنانەی جار هەیە ئامۆژگاری دکتۆرەکانە بە نەخۆشەکانیان، کە لەسەر زەوی بنوون.

دوو: بە وردی دیقەتێک بدە لەو هەموو هەموو شتەی لە دەوروبەری تەدا هەیە. ناوی یەک تاکە شتم پێ بڵێ، سەرچاوەکەی یان کانگەکەی یان ڕەگەکەی کە خۆڵ و خاک نەبێ، تەنانەت بەفر و باران و تەزرە و تەمومژ و شەونمی سەر گەڵاکانیش.

سێ: هیچ کەسێک ناتوانێ پتر لە چەند ڕۆژێک بژی، گەر دەست بە خۆڵ و بەرهەمەکانی خۆڵ و خاک نەبات.

چوار: مرۆڤ، وەک بوونەوەرێکی زیرەک، توانای هەیە، هەزارەها داهێنان بکات و کەرەستە و شتومەکی (نەبوو) بهێنێتە، وجوود، بەڵام توانای درووستکردنی یەک گەردیلە خۆڵی نییە.

پێنج: سەرەڕای ئەو پێشکەتوونە مەزنانەی مرۆڤ، بە تایبەت لە بواری زانست و تەکنەلۆژیا، کە بە چاوی خۆمان دەیانبینین، تاوەکو ئێستا ئێمە، ناوی نیوەی بونەوەرەکانی سەر زەوی و بن زەوی و ناو ئاوەکان دەزانین. هەر بۆ نموونە، تاکو ئێستا نیوەی مێش و مێشوولە و مێروولەی سەر ئەو زەویە، نەک ناویان نییە، بەشمان وەگیر نەبوون. جا لە نیو ئەو هەموو هەموو بوونەوەرە، مرۆڤ، تاکە بونەوەرە، کە خۆڵ و خاک پیس دەکات. هیچ هیچ بونەوەرەیەک نییە، زەرەر و زەڕری بە خاک و خۆڵ هەبێ، بە پێچەوانەوە، ئەوان ڕاگەری هاوسەنگی تەندرووستیی خاک و خۆڵن. میرووڵە نەبێ، یان قڕ بێ، ئەوەندە ژیانەی هەشە، لەم هەسارەدا نامینێ.

تۆ دەزانی؛ بەگوێرەی توێژەرانی بانکی نێودەوڵەتی، جیهان لانیکەم، ڕۆژانە، ٣ ملیۆن و ٥٠٠ هەزار تۆن پاشماوەی پلاستیک و پاشماوەی تری ڕەق لە ڕۆژێکدا بەرهەم دەهێنێت، کە ١٠ هێندەی ئەو بڕە زیاترە لە سەدەیەک لەمەوبەر. ئەمریکا پاشای زبڵە، ساڵانە ٢٥٠ ملیۆن تۆن زبڵ بەرهەم دەهێنێت کە پێشەنگی جیهانە- نزیکەی ٤.٤ پاوند زبڵ بۆ هەر کەسێک لە ڕۆژێکدا.

دەبێ، دوای سەد ساڵێکی دیکە، چەندان هەزار تۆن ژەهرمان لەو خۆڵ و خاکە پیرۆز و جوانە کردبێ؟
گەر باسی خۆمان بکەین، لە لای ئێمە تەنها خاک و خۆڵی ناو (ماڵ)ی

خۆمان، (سەردوکان و کارگە)ی خۆمان، (باخ و کێلگە و ڕەز و باغچە)ی خۆمان ـــ تا ڕادەیەک، ئەوەیش نازانستییانە و بە دەر لە ئایین و ڕەوشت و بەهاکانی مر□ق□و□، بە هی خۆمانیانیان دەزانین و دادەنێن. بڕوانە دوکانـــدارەکە، کە دوکـــانەکەی گەســـکدا، خۆڵ و خاشـــاکە فریدەداتە بەر دوکانەکەی خۆی. بۆچێ؟ چونکە ئەو هەر دوکانەکەی بە هی خۆی دانەوە، ئەمە بۆ هەموو شوێنەکانی دیکەش ڕاستە، بە ناو ئۆتۆمبیلەکانیشەوە.

خەتا لە کێیە؟
خەتـــا لە هەموومـــانە، بەڵـــام بە نمـــرەی یەکەم، خەتـــای سیســـتەمی پەروەردەی ســـەقەتی ئەو ســـەت ســـاڵەی عیـــراق و کوردســـتانە، کە نەیانتوانی (مامۆستای ژینگەدۆست و مر□قد□ست) بەرھەمبھێنن، تا بتوانن شاگرد و خوێندکارەکانیان هۆشیار و ڕۆشنبیر کەن. لێرە خەتـــای مامۆســـتا نـــاگرم ـــــ ئەوان ڕێزیـــان سەرســـەرم، پەروەردە سەقەتەکەی زانکۆکان، ئەوانی بە سەقەتی بەرھەم هێناوە.

پیاوانی ئایینی، بە پلەی دووەم خەتاباران، کە نەیانتوانییوە، تا ئەمساتە وەختە، ناو□□ک و ڕۆحی ئایینە پیرۆزەکان، بە جوانی و بە تەواوی بگەێنن. ــــ من بۆ خۆم هەر کاتێک بە نیو دەرگای مزگەوتی گەورەی کۆیە، تێپەڕی بـــم، لە نزیـــک ئاودەستخانەکانی، لـــووتی خۆم دەگرت. ئەدی بەرپرسەکان هەستیان بەوە نەدەکرد؟ بۆ بە (٥٠) ساڵ، نەیانتوانی خزمەتی ماڵی خوای خۆیان بکەن؟
چیبکەین؟
هیچ مەکەن، تەنها قسەکانتان بکەنە کردار. سەیری سمبوورە و بزنە کێوی و ئاسک و چولەکە و قاز و مراوی بکەن، وەک ئەوان خزمەتی ژینگەی خۆتان بکەن.

کۆتا قسە. خاک و خۆڵ، دووانەی مرۆڤن، خۆ بە مردنیشمان ناتوانیین، دەستبەرداریان بین. ئەدی لە کوردرەواری، جاران کە یەکێکیان بە خاک دەسپارد، دەیانگوت:"خۆزگەم بە خۆی، خاک و خۆڵی وراتی خۆی بە نسیب بوو، ئەوەش شوکری خوای پێدەوێ!"

مرۆڤـــایەتیی ئێمە، نقوســـتانە، تـــا ئەو کـــاتەی قەدری خـــاک و خۆڵ دەزانیـن.